

Dr. Tone Ferenc je šestdesetletnik

Redni profesor za zgodovino novejšje dobe na Filozofski fakulteti v Ljubljani in znanstveni svetnik v Inštitutu za zgodovino delavskega gibanja v Ljubljani dr. Tone Ferenc je 6. decembra 1987 praznoval svoja šestdesetletnica.

Rojen je bil v Verzejn, tam je hodil v osnovno šolo, v nižjo gimnazijo pa v Ljutomeru. Med vojno je delal doma na očetovi kmetiji, po vojni in odsluženi vojaščini je končal gimnazijo in maturiral v Murski Soboti leta 1951. Diplomiral je na oddelku za zgodovino Filozofske fakultete v Ljubljani leta 1956. Po diplomi se je zaposlil kot arhivist v Muzeju narodne osvoboditve LR Slovenije in ostal v arhivu tudi po ustanovitvi Inštituta za zgodovino delavskega gibanja v Ljubljani, ko se je ta iz Muzeja preselil v novoustanovljeni inštitut. Leta 1960 je bil izvoljen za znanstvenega delavca, leta 1965 je v Beogradu doktoriral. Po triletni prekinitvi dela na Inštitutu, ko je delal na mešanju in dokumentiranju fotografskega arhivskega gradiva v Muzeju, se je leta 1968 ponovno vrnil na Inštitut in prevzel vodenje arhiva. V letih 1970–1975 je bil ohenem tudi ravnatelj Inštituta. Medtem je bil leta 1970 izvoljen za znanstvenega sodelavca in leta 1976 za znanstvenega svetnika. Po letu 1975 je bil vodja znanstveno raziskovalne enote Inštituta. Svet Filozofske fakultete Univerze Edvarda Kardelja v Ljubljani ga je leta 1981 izvolil in leta 1987 ponovno izvolil za rednega profesorja zgodovine novejšje dobe. Že pred tem je več let sodeloval pri pedagoškem delu na Filozofski fakulteti, zlasti s študenti na 3. stopnji študija. Ves čas od svoje zaposlitve v arhivu Muzeja narodne osvoboditve pa je sodeloval tudi pri muzejskem delu. Med najpomembnejšimi je gotovo postavitev muzeja v Brestanici. V vrsti inlejštvovanja na raznih področjih zavzema posebno mesto delo v arhivih. Temu je namenjen ta zapis.

Dr. Tone Ferenc je začel svojo pot kot arhivist. Oh delu z dokumenti iz obdobja NOB, ki so prišli v arhiv dostikrat razsuti in pomešani, je spoznal kako lahko postanejo tudi zapisi z navidez nepomembno vsebino, ko so vključeni v fonde, kamor po izvornu sodijo, v povezavi z drugimi dokumenti pomemben zgodovinski vir. Ta neposredni stik z arhivi na samem začetku njegovega dela, oplaja ves čas njegovo delo zgodovinarja raziskovalca.

Že kot študent na univerzi je od 3. letnika dalje sodeloval v Vajnozgodovinskem inštitutu pri pripravi 4., 5. in 6. knjige VI. toma Zbornika dokumentov in podatkov o narodnoosvobodilnem boju jugoslovanskih narodov. Ko se je po diplomi zaposlil v Muzeju narodne osvoboditve je dobil novo ustanovljeno mesto arhivarja z nalogo, da hi "znanstveno urejeval določene mu arhive in raziskoval zadeve zgodovinskega značaja, ki bodo postavljene v njegov delovni program." Taka naloga je dobil že dobro leto za tem. Vodstvo arhiva mu je zaupalo pripravo gradiva, potrebnega za obrambo v sodnem procesu proti beneškim partizanom, ki se je tedaj pripravljalo v Italiji. Nalogo je vestno opravil. Nedvomno je tudi ta "učna doha" oblikovala njegov smisel za zbiranje, ureditev, ohvladovanje in kombiniranje podatkov, značilen za vse njegovo kasnejše delo. Od vsega začetka je moč opaziti da ga dokumenti zanimajo predvsem po svoji pričevalnosti. Ob delu v arhivu neumoma zbirata podatke, raziskuje, piše. Kmalu preide v vrste raziskovalcev, čeprav se tudi iz arhivskih vrst popolnoma ne iztrga. Leta 1969 postane arhivski svetovalec za delo na gradivu politične zgodovine novejšje dobe, leta 1974 višji arhivist in leta 1976 arhivski svetnik. S svojim delom je ves čas tudi v arhivih. Obsežno je njegovo delo pri izdajah virov. Sodeloval je pri že omenjenem VI. tomu Zbornika dokumentov in podatkov o narodnoosvobodilnem boju jugoslovanskih narodov, od 4. knjige dalje, Zborniku fotografskih dokumentov iz narodnoosvobodilnega boja. Sodeloval je pri nastajanju temeljnih edicij virov iz časa 1941–1945 kot so Dokumenti ljudske revolucije, Jesen 1942, Korespondenca Edvarda Kardelja in Borisa Kidriča. Uredil in komentiral je zbrana dela Borisa Kidriča in Edvarda Kardelja. Bil je član uredništva Zbranih del Josipa Broza–Tita in glavni urednik slovenske izdaje tega zbornika. Sam je pripravil izdajo dokumentov o nacistični raznarodovalni politiki ter knjigo dokumentov o italijanski fašistični politiki v Ljubljanski pokrajini. Z opombami je opremil londonski dnevnik Izidatja Cankarja in številne posamezne viro. Prav pri izdajanju virov se kaže njegovo poznavanje arhivskega gradiva v slovenskih in jugoslovanskih arhivih, kot tudi v številnih arhivih zunaj naših meja, tako v Rimu, Bonnu,

Koblenzu, Washingtonu, Londonu in Berlinu.

Zaradi poznavanja virov je lahko nastopil (leta 1967) kot izvedenec na procesu proti esesovskim zločincem iz tržaške rizarne.

Deloval je v Arhivskem društvu Slovenije. Celo desetletje je bil član društvenega izvršnega odbora in nato njegov podpredsednik; od leta 1980 je član izdajateljskega sveta revije Arhivi. Leta 1959 je za arhivsko posvetovanje v Škofji Loki pripravil referat o arhivu Inštituta za zgodovino delavskega gibanja, na II. zborovanju v Kopru (1966) je govoril o gradivu za zgodovino narodnoosvobodilne borbe v Sloveniji v arhivih izven Slovenije, na IV. zborovanju v Ptuj (1968) o objavljanju virov za zgodovino NOB v Sloveniji, za VII. zborovanje v Slovenj Gradcu (1974) je pripravil poročilo o gradivu NOB v Sloveniji v jugoslovanskih arhivih, za IX. zborovanje v Radencih (1979) referat Okupacijska civilna uprava na Slovenskem in njeno gradivo. Sodeloval je s prispevki na posvetovanjih o programu edicij virov za slovensko zgodovino, ki jih je v letih 1969–1972 organiziralo Arhivsko društvo skupaj s Sekcijo za občo in narodno zgodovino Slovenske akademije znanosti in umetnosti v Ljubljani.

Delal je tudi v Skupnosti arhivov Slovenije. Bil je član Komisije za ugotavljanje strokovne nposobljenosti delavcev v arhivih pri Skupnosti arhivov v Sloveniji ter izpraševalec za specialistični strokovni izpit.

Kot vodja arhiva Inštituta za zgodovino delavskega gibanja je posebno skrb posvečal izobraževanju delavcev.

Podpiral je arhivske delavce pri pridobitvi potrebne strokovnega znanja, saj je vedel, da le strokovno nposobljeni delavci lahko približajo arhivsko gradivo raziskovalcem in drugim uporabnikom. Poskrbel je, da so se lahko udeleževali strokovnih srečanj. Vzpodbujal je arhiviste, naj objavljajo svoje prispevke v glasilu Inštituta ali drugih strokovnih glasilih. Med redne naloge arhiva je bilo tedaj vključeno tudi dopolnjevanje arhivskih fondov z mikrofilmanjem gradiva v drugih arhivih in zbiranje ustnih virov. V letih 1972 in 1973 je skupina raziskovalcev, v katero so bili vključeni tudi arhivisti, evidentirala in mikrofilmala gradivo v Arhivu Jugoslavije v Beogradu. Rad je pomagal delavcem pri reševanju strokovnih problemov, nikoli svojega znanja ni hranil zase. Posebej je želel vsakega uporabnika v arhivski čitalnici, — domačega in tujega — uvesti v delo, svetovati mu, kje in kako naj željene podatke išče. Če je bilo potrebno, jih je v delu tudi vodil.

Ko se ob jubileju utrne spomin na skupna študentska leta, ugotovimo, da je že takrat izstopal po svoji izjemni delavnosti, resnosti in vztrajnosti. Zdelo se nam je, da je hotel — ker je bil nekoliko starejši od večine — nadoknaditi med vojno zamujena leta. Kolegu Tonetu ob jubileju želimo še krepkega zdravja, da bi uresničil svoje načrte; delovne vneće in vztrajnosti pa mu več ko ju ima, skoraj ni mogoče želiti.

Marija Oblak—Čarni